

DAF A WEEK

דף השבוע

Master the Blatt. Savor the Geshmak.

לע"נ ברוך בענדיס וברכה גרוס ע"ה - BY MR. & MRS. DUVVY GROSS

רב ארי קילסון

מראי מקומות - כתובות מ"ד

- (א) **ראשון במכר ושני במתנה, ליפות כחו הוא וכתב לי, משום דינא דבר מצרא - כ' תוס'** דיציניע אותו של מכר, דאם יראה שנים, הא אית בה דינא דבר מצרא. והק' **הפרישה** (תו"מ ר"מ, ב'), אם דינו הוא דבאמת יש כאן דינא דבר מצרא, א"כ למה נתנו חז"ל עצה לרמות ולדחות בעל המצר מזכותו שזכתה לו התורה. ות"י ד"כיון שאילו הי' רוצה בעל השטר, הי' נותן לזה המוכר דמי השדה במתנה, וקיבל השדה ממנו במתנה, ולא הי' שייך דינא דבר מצרא, השתא נמי דלא עשה כן, וקנה ממנו כדי שיהי' לו אחריות, ולקח ממנו שטר מתנה בפני"ע, לא עשה בזה שלא כהוגן. **אבל הנתיבות** (שם, א') כ' באו"א, דהיינו דלעולם אם אינו מתנה באמת, אסור לעשות כן, ואפי' אם אין לו אלא שטר זה, שהרי באמת מכר הוא ויש לו דינא דבר מצרא. אבל אם באמת מתנה הוא, אלא שהי' נכתב מעיקרא שטר מכר (כגון דמעיקרא סברו לעשות מכר ולבסוף נתנו לו במתנה), בזה אמרי' לו שיציניע השטר מכר, כדי שלא יראה כ"ד ויחשבו דשטר זה הוא העיקר. וכן להיפוך, היכא דבאמת הוא מכר, ומעיקרא נכתב שטר מתנה, רק בכה"ג יכול להראות דוקא שטר מכר, אבל אם באמת הי' מתנה, ודאי אסור לעשות קנוניא לטרוף מלקוחות שלא כדו"ק (נלוטר, מה דאמרי' בסוגין ד"ליפות כחו הוא וכתב לי", פי הנתיבות שאין המחנה קנוניא היא, אלא דביאר הנ"מ, דאף אם עכשיו חור ליתנו במתנה, למה צריכין לכתוב עוד שטר, חפזי בשטר מכר. וע"ז אמרי' שיש נפקים במה שכן שהי' מתנה ולא מכר).
- (ב) **ר' אחא אמר אחולי אחלי לשעבדתי - הק' תוס'**, מה שייך מחילת שעבוד במתנה, הרי אין אחריות בנתינת מתנה. ות"י דבין זמן הראשון להשני קנה הנותן מתנה שדה שאצל שדה שנתן במתנה, ואם המתנה הי' מזמן הראשון, יכול המקבל מתנה לעכב הנותן מקניית שדה שאצלו מדינא דבר מצרא. אבל אם אזלי' בתר שטר שני, א"כ י"ל דמחל המקבל מתנה זכותו על השדה מזמן זה לענין דינא דבר מצרא, וא"כ שפיר יכול הנותן מתנה לקנות שדה שאצלו. עוד ת"י תוס' בשם הרשב"א דנפק"מ אם לזה הנותן בין זמן הראשון לזמן שני, שיטרפו בעלי חוב שלו מאותה שדה. **וכי הפני ירושע** דמה שלא רצה תוס' לתרץ זה מעיקרא, היינו משום דלפי"ז לשון "מחילה" לאו דוקא, דצריך המקבל מתנה להקנות השדה להנותן בא' מדרכי הקנינים. אולם ע' **ברעק"א** שכ' דיכול לומר דמהני מדין קנין אודיתא, דהא שכ' שטר שני הו"ל כאודיתא דהקרקע הי' של הנותן עד כתיבת השטר שני, ובהודאה זה גופא הקנה לו הקרקע, ואי"צ לדרכי הקנינים. אולם העיר רעק"א ע"ז, דהא לכאור' לא שייך לומר שיש קנין אודיתא אא"כ מוכח שהוא עושה כן, אבל כאן, לכאור' י"ל דמש"כ השטר שני הוא משום דהוי כמחילה לענין דיני בר מצרא, אבל באמת אין כוונתו להודות לו דהקרקע שלו הי', וא"כ בכה"ג לא מהני קנין אודיתא. וכ' דאולי כוונת תוס' לומר שיש נפק"מ רק היכא שלא הי' שייך לומר דינא דבר מצרא, וכגון שלא לקח הנותן שדה קרוב לזה בינתיים, והניח בצ"ע. **וע"ע ברי"ן** (טו. בדפיו) שכ' דע"כ ר' אחא מודה לטעם דרפרם דאודויי אודי לי', דהא לענין מתנה לא שייך מחילה, שהרי אין כאן אחריות נכסים, ואין שייך מחילה על הקרקע גופא.
- (ג) **איכא ביניינו ארועי סהדי - פרש"י**, החתומים בראשון, פסולים לשי' רפרם. וכ' **הרי"ן** (טו: בדפיו) דהני מילי כגון דאמרי סהדי דחתמי בהאי שטרא דחתימת ידיהו הוא, הא לאו הכי אמרי' דאודויי אודי לי' דאיהו גופי' זייף וכתב. עוד כ' הרי"ן (וכ"כ תוס') דרק לדידי' פסולים, דאינו יכול לפסול עדים הללו לכל העולם, ואף להמוכר אינם פסולים שהרי הוא לא הודה לכלום, דמה שעשה לו שטר שני, היינו משום דנח"ל לענין פירות ומחילת שעבוד, ואין ראי' כלל שהודה שהשטר ראשון הי' פסול. **וע' במשנה למלך** (שחיטה א', כ"ו), שהביא מש"כ **המהרי"ק** (שורש ל"ג) לענין שוחט שמעיד א' עליו ששחט שלא כהוגן, דאף העד עצמו יכול לאכול משחיטה אחרת של אותו שוחט, דאפי' אם אמת הי' ששחט שלא כהוגן, מ"מ אין מוחלט לומר שיפסול עולמית. ותמה המשל"מ, הרי כמו שאם באו ב' עדים ואמרו דשחט שלא כהוגן, הרי השוחט זה פסול לכל העולם, כן לענין אם רואה אותו א' ששחט שלא כהוגן, הרי שויה אנפשי' חתיכה דאיסורא, וצריך להיות פסול לכל העולם, ומ"ש. והביא ראי' מסוגיין, דלא אמרי' דכיון שאין שעדים פסולים היו, א"כ ממילא אמרי' דממה שהעידו שקר פעם א', מהכ"ת דיעידו עוד פעמים שקר, אלא אמרי' דפסולים לגבי, כמו שאם העידו עדים עליהם שהם חתמו בשקר, פסולים לכל העולם. **וע' ברעק"א על הרמב"ם** (שם) שכ' דלכאור' יש לחלק, דבשלמא גבי השוחט, י"ל דאם שוחט פעם ב' כהוגן, מה ששחט מעיקרא שלא כהוגן אין שייך כלל לגבי שחיטה זו, ואין שחיטתו עכשיו פסול מחמת מה שעשה מעיקרא. אבל לגבי עדים אינו כן, אלא דאם חתמו שקר מעיקרא, אז אפי' אם עכשיו חותמין על עדות אמת, מ"מ עדים פסולים הם [ועיקר סברת המהרי"ק צ"ב, ומשמע דס"ל דשי"א אנפשי' אינו מסמך כלפי הוראה כמו שעדים ראו, והסברא הנגוד צ"ק].
- (ד) **הגיירות שנתגיירה וכו' - פרש"י** דהיינו אפי' אם נתגיירה פחותה מבת ג', דבחזקת בתולה היא, מ"מ אינו בסקילה, משום דתתי' בישראל. אבל **בספיק"מ להרמב"ם** כ' שהיא בחנק משום שהיא בחזקת בעולה, וא"כ ע"כ מיירי בנתגיירה יתירה מבת ג'. אולם **ביד החזקה** (איסורי ביאה ג', ז') כ' דין מתני' היכא שהיא נתגיירה פחותה מבת ג', וכפרש"י.

לימוד מסכת כתובות מוקדש : לע"נ ר' חיים יהודה ב"ר אליעזר ז"ל
IN MEMORY OF MR. HERBY STAVSKY

רב ארי קילסון

(ה) **היתה הורחה שלא בקדושה ולידתה בקדושה, הר"ז בסקילה- כ' המנחת חינוך** (תקנ"ג, ג') שאינו מבורר באיזה מקום היא נסקלת, וכי **הרמב"ם** (א"י"ב ג', י"א) שהיא נסקלת על פתח שער העיר. וכי המנ"ח דלכאור' מקור לדברי הרמב"ם הוא מה דאי' לקמן דמי שאין לה פתח בית אב נסקלת על פתח שער העיר, והרי מי שהורחה שלא בקדושה אין לה אב. אולם כ' לתמוה דהרמב"ם עצמו לא פסק כהברייתא, אלא פסק שם דאם אין לה אב או פתח בית האב, נסקלת בבית הסקילה, וזה נסתר מהברייתא, וגם מדברי עצמו בענין הורחה שלא בקדושה, והניח דברי הרמב"ם בצע"ג. **וכי היונת אלם** (ל"ו) לתרץ, דס"ל להרמב"ם דפי' דברי הברייתא כך הוא, דמה דאי' "אין לה פתח בית אביה", אין הכוונה שאין לה אב או שאין לאביה פתח הבית, אלא הכוונה הוא שאין לה דיין פתח בית האב, דהיינו מי שיו לה מצות פתח בית האב כלל. פי' דס"ל להרמב"ם דמה דמרכיבו בעמוד ב' מי שהורחה שלא בקדושה לדין סקילה, היינו לדין סקילה דוקא, ולא לדין פתח בית אביה, דהא מצוה דפתח בית אביה לא נאמר בה כלל, וא"כ, יש לה דיין אחר, דהיינו דנסקלת על פתח שער העיר. אבל ישראלית, דבעצם יש לה מצות פתח בית אביה, אלא דחסר בפועל אופן קיום מצוה זו, או שאין לה אב או שאין לה פתח בית אב, לעולם לא דיבר התורה ע"ז, והברייתא לא מיירי בה, ואם אין יכולים לעשות עיקר הדין, דהיינו לסקלה על פתח בית אביה, אז בכה"ג סוקלין אותה בבית הסקילה [נקטת מרדכיך הוא מלשון המשנה, דקתי דאם אין לה אב וכי' הר"ז בסקילה, ולא כ' דהר"ן הוא דסוקלין אותה על פתח שער העיר, כמו שנקט הברייתא].

(ו) **ואימא לרבות הורחה ולידתה שלא בקדושה, אי"כ בישראל מאי אהני לה-** יצא מזה, דמי שהורחה ולידתה שלא בקדושה נתמעטה מסקילה משום דכתי' בישראל. והק' **רעק"א** (משניות), לפי מש"כ **תוס'** לעיל (יא. בתי' א') דכל הדין גר קטן הוא רק מדרבנן, אי"כ בשלמא יש לה חי' במתני' דאין לה סקילה, דה"א דכיון דבפועל היתה נוהגת כגירות, דין הוא דבחוקת בתולה היא, וא"כ ה"א שהיא בסקילה, קמ"ל שהיא בחנק. אבל מ"מ קרא ל"ל, הרי מדאורייתא אין שייך גרות לקטנים וקטנות, וא"כ למה צריך קרא למעט גירות מסקילה, הרי התורה אינו מייחס עצמו לגירות דקטנים, וא"כ ודאי כל גירות בחוקת בתולה היא מן התורה, וודאי אין לה סקילה, והניח בצ"ע.

(ז) **ונתן לאבי הנערה, פרט לזו שאין לה אב-** הק' **התוס' רי"ד**, הא כל ציור דמוציא שם רע נשואה היא, וא"כ למה יש קנס לאביה, הרי יצאת היא מרשותו [ונצ"ק מ"ש דהק' ק"ו זו כנא, דהא לכאור' אין ק"ו זה מקושר למגנין דוקא]. ותנ' שאין הכוונה שיהי' הקנס להאב, אלא שיעשה סגולה לבתו כדי שלא יזכה בהן הבעל. ותמה **האבי עזרי** (נערה ג', ב', ד"ה וראיתי), הא גם בלא הקרא מה שייך שיזכה בהן הבעל, ולמה צריך ליתן לאביה בשביל זה. והוא כ' דודאי אין תירוץ זו מהתוס' רי"ד, והוא ביאר דזהו גופא חידוש התורה, שיש קנס להאב אף דנשואה היא. וע"ש עוד שהעיר, דאם יש לאב קנסה אף אחר נישואיה, אי"כ לכאור' אי"ז מדין שבת נעורים, אלא גוה"כ הוא שצריך הבעל לשלם קנס לחמיו. וא"כ, מהכ"ת דאם מת האב שיהי' הקנס להבת, מה היא שייכה להקנס כלל, והניח בצ"ע. **לגבי** עיקר ק"ו התוס' רי"ד, כ' **השטמ"ק** לעיל (לט. ד"ה וז"ל הרא"ש) בשם **הרמ"ה**, דמה דנשואין אין מוציאין מרשות אב לגבי קנס של מוצש"ר, היינו "משום דהתם הוציא לעז על האב, שיאמרו ארור שזה גידל, ולכך נסקלת נמי על פתח בית אביה, הלכך עיקר חיוב הממון הוי בשביל גנאי האב". ולדבריו ודאי ק' ק"ו ר' שך, דאם עיקר החיוב הוא בשביל גנאי האב, אי"כ מהכ"ת דבמקום שאין לה אב שיש קנס. **ועי' בהפלאה** שכ' דלכאור' הי' נראה לומר דזהו גופא כוונת הגמ', דמה שמוציא שם רע על היתומה פטור, היינו משום שכל החיוב הוא לאב, ואין כאן אב (ובאמת לאו יתורא הוא, ואי"ז דרשה, אלא דהגמ' הביא שכל הקנס הוא להאב, ואין הבת שייך לה כלל). ומה שהק' הגמ' ממפתה, אע"ג דלכאור' דין מפתה הוא מכת דין שבת נעורים, שהרי ברשותו היא, כ' ההפלאה דע"כ דאין דין מפתה משום דין שבת נעורים, דהא היא מחלה, וע"כ דמעיקרא עיקר חיוב הקנס לאביה הוא, ואם מי"מ נתרבה היא לקנס היכא שמת אביה (באופן שלא מחלה, ע"ש), אי"כ י"ל דה"ה במוצש"ר, אפי' באין לה אב, יש ליתן לה קנס

(ח) **בתולת ישראל ולא בתולת גרים, אי אמרת בשלמא וכי, היינו דאיצטריך קרא וכי-** הק' **רעק"א**, הרי הא דנתמעט יתומה הוא רק מקנס, אבל לכאור' עדיין י"ל דחייב מלקות, וא"כ לכאור' שוב צריך קרא דבתולת ישראל למעט מי שמוצש"ר על הגירות אפי' ממלקות. וכי' דלכאור' צ"ל דמלקות ומאה כסף תלוים בהדדי, והניח בצ"ע. וע"ש **בפגי יהושע** שהק' כן, ותנ' ג"כ דמלקות דקנס אתקשי להרדי, ע"ש מה שהק' ע"ז.